

Scriptiebespreking

Maarten Vrolijk

Ingrid van der Chijs, *De Olympische spelen van 1936 en de berichtgeving in de Nederlandse dagbladen*. (Doctoraalscriptie Geschiedenis, Universiteit Utrecht). Begeleider: Maarten van Rossem

De Olympische Spelen van 1936 en de berichtgeving in Nederlandse dagbladen

De toekenning van de Spelen aan Peking was aanleiding voor een uitgebreide discussie over de politieke situatie in China. China zal eventuele bedenkingen daarover willen wegnemen. In het verleden hebben overheden daarbij dankbaar gebruik gemaakt van media. Ingrid van der Chijs onderzocht de Nederlandse berichtgeving van de Spelen in Berlijn in 1936.

DE MAASBODE

Opzet scriptie

Manipulatie van media door overheden is een beproefd middel om een positief imago van hun land te creëren. Objectieve berichtgeving kan daardoor onder druk komen te staan. In de doctoraalscriptie geschiedenis "De Olympische Spelen van 1936 en de berichtgeving in de Nederlandse dagbladen" staat de vraag centraal of Nederlandse dagbladen zich er van bewust waren dat Hitler de Spelen gebruikte om propaganda te maken voor het nationaal-socialisme en op welke wijze daarvan bleek uit de berichtgeving. Schrijver beperkt zich daarbij tot vier dagbladen, die verschillende stromingen in de verzuilde Nederlandse samenleving van de jaren 30 vertegenwoordigden. Bij de liberale NRC, het socialistische Het Volk, de katholieke Maasbode en de protestants-christelijke De Standaard werd de berichtgeving beïnvloed door de maatschappelijke gebondenheid van de krant. Politieke en religieuze verhoudingen bepaalden derhalve voor een belangrijk deel de opvattingen inzake nationaal-socialisme. Teneinde te kunnen beoordelen of de berichtgeving werd beïnvloed door de nationaal-socialistische propaganda vergelijkt schrijver de berichtgeving vòòr de Spelen over het nationaal-socialisme met de berichtgeving over de Spelen zelf.

Berichtgeving over nationaal-socialisme

In een knap betoog constateert schrijver dat NRC en Het Volk zich kritisch opstelden tegenover het nationaal-socialisme. Het zich op onafhankelijke berichtgeving voorstaande en goed geïnformeerde NRC verwees daarbij naar de met de liberale normen en waarden strijdige beperking van vrijheid en democratie in Duitsland. Het Volk (grootste van de vier: 80.000 abonnees) wees begin jaren dertig het nationaal-socialisme af, zijnde een middel om het volk een dictatuur op te leggen. De artikelen gaven later (door de joodse redacteuren?) blijk van een helder begrip van de Duitse herbewapening en expansionistische neigingen.

De Maasbode wees als gevolg van haar katholieke achtergrond het nationaal-socialisme aanvankelijk niet zonder meer af. De bestrijding van het individualisme (liberalisme) kon op enige sympathie rekenen. Aan de onderdrukking van joden en linkse groeperingen werd nauwelijks aandacht besteed. De toenemende onderdrukking van katholieken en conflicten tussen kerk en staat leidden uiteindelijk tot een bredere kritiek op het nationaal-socialisme. Evenals bij De Maasbode gold bij De Standaard het geloof als maatstaf bij de beoordeling van het nationaal-socialisme en niet democratische of humanitaire waarden. Met uitzondering van de strijd tussen kerk en staat nam men een vrij milde houding tegenover het nationaal-socialisme in. In verband met het groter geachte gevaar van het bolsjewisme werd een stabiel Duitsland belangrijk geacht. Meer aandacht werd besteed aan binnenlandse gebeurtenissen.

Berichtgeving over de Spelen

Aan de hand van voorbeelden toont schrijver aan dat met uitzondering van Het Volk eerdergenoemde kritische standpunten niet terugkwamen in de berichtgeving over de Spelen zelf. Slechts Het Volk onderkende de politieke bedoelingen van de nationaal-socialisten

met deze Spelen en bekritiseerde de aanwezigheid van militairen en sprak zelfs van een mogelijke oorlogsdreiging. De overige kranten beschouwden de Spelen als een gewoon sportevenement. Mede als gevolg van de verslaggeving door politiek onervaren sportjournalisten ontstond vooral in De Maasbode en in minder mate het NRC een scheiding tussen sport en politiek. Schrijver constateert bovendien dat de goede Nederlandse prestaties deze verslaggeving bevorderden. Schrijver beschouwt de geringe aandacht van De Standaard voor de Spelen vooral als onderschatting van het nationaal-socialisme. Het verschil in verslag-

geving tussen Het Volk en de overige kranten schrijft schrijver voor een belangrijk deel toe aan de qua achtergronden verdeelde pers waardoor een onderlinge uitwisseling van nieuws niet plaatsvond. De conclusie dat een dergelijk verschil in berichtgeving nu uitgesloten zou zijn, zou ik onderbouwd willen zien door een onderzoek naar berichtgeving over bijvoorbeeld de

WK voetbal in Argentinië in 1978 of de door veel landen geboycotte Spelen van 1980 in Moskou. Schrijver sluit af door te concluderen dat de Nederlandse journalisten in verschillende mate door de Duitse propaganda werden beïnvloed. Anders dan de NRC en De Maasbode verschilde de berichtgeving van

Het Volk en De Standaard (kritiek op overdadigheid Spelen) tijdens de Spelen immers niet significant van hun eerdere berichtgeving over Duitsland. Overigens namen NRC en De Maasbode na de Spelen al snel hun standpunten over Duitsland weer in. Het effect van de propaganda was derhalve van tijdelijke aard.

Beoordeling

Schrijver ontving in het kader van de scriptieprijs van tijdschrift De Journalist (uitgave van de Nederlandse Vereniging van Journalisten) een eervolle vermelding. De jury sprak van een mooie en goed geschreven studie. Daar ben ik het mee eens. Deze scriptie geeft een uitstekend beeld van de politieke omstandigheden waaronder de Spelen van Berlijn plaatsvonden. De scriptie is bovendien van sporthistorisch belang omdat specifiek aandacht wordt besteed aan de Nederlandse berichtgeving over deze Spelen.

Twee kanttekeningen. Schrijver lijkt door de keuze van qua maatschappelijke achtergrond van elkaar verschillende dagbladen op de conclusie te willen uitkomen

NRC HANDELSBLAD

dat deze achtergronden de verschillen in perceptie en weergave van gebeurtenissen verklaren. Schrijver ondergraaft zelf deze conclusie door te constateren dat de katholieke Volkskrant in tegenstelling tot de eveneens katholieke De Maasbode het nationaal-socialisme wel fel bestreed. Schrijver verklaart dit verschil niet. Jammer is dat schrijver niet ook berichtgeving over de Winterspelen van 1936 in het eveneens Duitse Garmisch-Partenkirchen in haar bespreking betreft. Deze Spelen werden immers eveneens door Hitler geopend, kenden Nederlandse deelnemers en zullen hoogstwaarschijnlijk ook voor nationaal-socialistische propagandadoeleinden zijn gebruikt.

